

DOC. MUDR. JAROSLAV KŘÍŽ OSMDESÁTNÍKEM!



Časopisecké připomínání významného životního jubilea některé z výrazných osobností oboru bývá oblíbenou příležitostí k bilancování a připomínání zásluh. V případě doc. MUDr. Jaroslava Kříže ale budí tato zvyklost rozpaky. Proč? Bylo by nošením dříví do lesa připomínat Jaroslavovy zásluhy hygienikům, kteří jsou ve věku nejméně polovičním co on.

Ale co příslušníci mladší generace? Nepochybujeme, že budou mezi nimi tací, kterým toto jméno nic, nebo skoro nic, neříká, protože když stál v čele naší hygienické služby, měli úplně jiné, dětské starosti. Obáváme se však, že kdybychom jim nyní vyjmenovali všechny Jaroslavovy aktivity a výrazné činy, mohli by získat dojem, že jde sice o zasloužilého, ale již napůl balzamovaného akademika pietně uchovávaného někde v zadním traktu ministerstva zdravotnictví. Nic by však nebylo vzdálenější od pravdy jako takováto pošetilá představa o starci nad hrobem. Že je oslavenec stále mladý tělem i duchem, o tom se přesvědčila dlouhá řada gratulantů, která dorazila v předvečer jeho narozenin, ve čtvrtek 26. 5. 2016 na ředitelství Státního zdravotního ústavu.

Proto volíme kompromisní řešení. Jaroslavův bohatý profesní životopis jsme podrobně vypsali na Wikipedii (zadejte zde heslo „Jaroslav Kříž lékař“) a zde tedy jen telegrafická upoutávka.

V roce 1960 absolvoval Lékařskou fakultu hygienickou UK v Praze a hned zde nastoupil na místo asistenta na katedře hygieny obecné a komunální. V roce 1972 přešel na Krajskou hygienickou stanici Středočeského kraje, kde se věnoval stejnému oboru a roku 1987 zde založil oddělení pro sledování zdravotního stavu obyvatel, první svého druhu v rámci hygienické služby. Protože si nikdy nezadal s KSC, byl po revoluci povolán do funkce hlavního hygienika, kterou zastával v letech 1990–1993. Poté, v období 1994–2001, působil nejprve krátce jako náměstek a posléze jako ředitel Státního zdravotního ústavu. Ani poté neodešel do penze, ale ještě se v SZÚ na část úvazku věnoval hodnocení zdravotního stavu a koncepčním dokumentům.

To již bylo ostatně vše, spolu s dlouhým výčtem jeho působení v různých odborných grémiích, víceméně zmíněno při jeho posledním kulatém jubileu (Hygiena č. 2/2011). Ale až jednou Internet, včetně Wikipedie, přestane fungovat (což se zdá dnes nepředstavitelné, ale nepředstavitelná byla před 30 lety i myšlenka, že by něco takového fungovat mohlo) a badatelé se opět vrátí k písemným pramenům, jistě uvítají naše doplnění Jaroslavových nedávných i současných aktivit, dříve písemně nezachycených. Od roku 2007 je předsedou redakční rady časopisu Hygiena a aktivně se podílí na utváře-

ní jeho obsahu. Byl členem autorského týmu pro zpracování Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí „Zdraví 2020“ (2014) a vedoucí pracovní skupiny Nerovnosti ve zdraví.

Jaroslav byl již od počátku 70. let členem Společnosti hygieniků České lékařské společnosti JEP, po její transformaci se stal hned členem Společnosti hygieny a komunitní medicíny (SHKM), v jejímž výboru působí nepřetržitě od roku 1998, nejprve dlouhá léta jako její vědecký sekretář, nyní jako člen revizní komise. Protože Jaroslav rád překračuje hranice svého oboru, jako jeden z prvních u nás zvedl nepovšimnutou „hozenou rukavici“ a začal se věnovat ekonomické stránce prevence nemocí (viz např. jeho přehledový článek v Hygieně č. 3/2011) a navázal spolupráci se Společností sociálního lékařství a řízení péče o zdraví.

Za samostatnou zmínku stojí jeho energický boj za záchranu hygienické služby po roce 2008. Tehdy byla ze strany MZ činěna řada destruktivních opatření, která omezovala jak kompetence, tak akceschopnost hygienické služby díky výrazným personálním i finančním restrikcím. V tu dobu se Jaroslav celou svou autoritou postavil proti tomuto trendu, veřejně a hlasitě ho kritizoval, připravoval odborné podklady pro SHKM a Poslaneckou sněmovnu a loboval u jednotlivých poslanců, takže se na určitou dobu stal na MZ doslova „personou non grata“.

Hlavním cílem našeho článku není připomínat odborné zásluhy pana docenta Kříže, ale vzdát mu hold jako dobrému, laskavému, ochotnému, prostě báječnému člověku, který nikdy nezkazil žádnou legraci a dovede si ji (i ze sebe) dělat dodnes. Jeho kniha vzpomínek a veselých historek ze života hygienické služby „Lehký otřes mozku a jiné příběhy“ (Makropulos, 2000) by měla být povinnou četbou všech mladých kolegů a kolegyní, kteří do hygienické služby nastupují, aby viděli, jak odborně i lidsky pestrý býval (může být) život hygieniků, jak si dokázali díky nadhledu, humoru i přátelské spolupráci budovat „jiný svět“ v politicky těžkých dobách, s jakým nasazením a odborným zápalem byli schopni pracovat – ale také si užívat života.

Jaroslav je typickým představitelem klasické či renesanční školy, kdy vědec své odborné aktivity vyvažuje aktivitami uměleckými: dobře bádá a umí to poutavě sdělit druhým, na druhou stranu dobře maluje i kreslí, proslul např. svými výrazově úspornými kreslenými vtipy, a cizí mu není ani literární tvorba (poezie). Důležitou součástí jeho života je také hudba, kterou nejen rád poslouchá, ale dokonce sám komponuje. O jeho výtečné hře na klavír se mezi jeho známými ví dlouho, ale na květnové oslavě narozenin se svěřil s jinou celoživotní láskou – hrou na varhany, nejlépe ty velké, kostelní. Královský nástroj hodný velkého muže!

Milý Jaroslave, přejeme Ti mnoho zdraví, optimismu a elánu do dalších let.

*Výbor Společnosti hygieny a komunitní medicíny
a redakce časopisu Hygiena*